

BALI SULTAN

(bk. ABÂPÜŞ-i VELİ).

BALIK**Şehir anlamına gelen
Eski Türkçe bir kelime.**

"Kale" ve "saray" mânasını da ihtiva eden kelimeye Türkçe metinlerde "şehir" anlamında ilk defa Orhun âbidelerinde rastlanır. Göktürkler İltiş Kağan'ın 680 yılında devleti yeniden teşkilâtlandırıldığını işitince "balıktakiler dağa çıkmış, dağdakiler de aşağı inmisti." Tonyukuk Kitâbesi'nde de Çin'e yapılan Türk akınlarından bahsedilirken Çin şehirleri balık sözü ile anılmaktadır. Kitâbede Tonyukuk, bir akın sırasında yirmi üç Çin balığını tahrir ettiğinden ve Çin'in doğusunda bulunan Şantungbalık'tan söz eder. Göktürkler'in kuzey ve doğusunda yaşayan Dokuz Oğuz Türkleri'nin ise Togubalık adlı bir şehirleri vardı.

Aurel Stein tarafından Tunhuang şehrinde bulunan ve V. Thomsen tarafından okunan Göktürk yazısı ile yazılmış bir el yazmasında Turfan şehrine Koçubalık denmektedir. Yine Göktürkçe yazılmış Ongin Yazıtı'nda "kamug balıkka tegdim" (bütün şehirlere yetiştim) cümlesi geçmektedir ki bu şehirlerin Dokuz Oğuz şehirleri olması muhtemeldir.

Uygurlar büyük şehirleri küçük şehirlerden "ulug balık" adıyla ayırıyorlardı. Uygur Hâkanı Moyen-çor (747-759), Orhun ile Selenga'nın birleştiği bölgede Baybalık adlı şehrini Çinli ve Soğdlu ustalara yaptırmıştı. Yine Moyen-çor zamanında Karabalğasun yanında kurulan

bir diğer şehir de Ordubalık adını taşıyordu. Uygur Hâkanlığı'nın meşhur başşehrinin adı ise Beşbalık'tı. Yengibalık veya Yangıbalık da Uygurlar'ın bir diğer şehriydi. Fakat daha sonraki Türk şehirlerine de bu ad sık sık verilmiştir. Yine Uygur şehirleri arasında Canbalık adını taşıyan başka bir şehir daha vardı.

Hazar Hâkanlığı'nın başşehri olan İtil şehrinin bir diğer adı Hanbalık'tı. Hatunun oturduğu şehre de Hatunbalık deniliyordu. Bunun yanında Asya'daki Karakorum ve Pekin şehirleri Hanbalık adıyla tanınmışlardı. Ayrıca bazı seyyahlar Pekin şehri için İlibalık deyimini de kullanmışlardır.

Eski Türkler'de balık sözünün diğer bir mânası da "çamur"dur ve balçık kelimesi buradan gelmektedir. Fakat bu anlam yalnız Oğuz Türkleri'nde görülüyordu. Bugün eski Türkler'in yaptıkları şehirlerden herhangi bir iz kalmamış gibidir. Bunun sebebi balık sözü ile açıklanabilir. Kelime aslında "bal" kökü ile bir nevi toprağı ifade etmekteydi ve Türkler'in kurdukları şehirlerdeki binalar da daha çok çamur-toprak (kerpiç) ile yapılmıştı. Bazı Çin kaynaklarında Asya Hunları'nın evlerini "dövülmüş toprak"tan yaptıklarına işaret edilmektedir.

Türkçe balık sözü daha sonra Moğolca'ya da geçmiştir. Moğol kaynakları şehirleri balakat sözü ile anıyorlardı. Moğolca balakat veya balgat kelimeleri balık sözünün çoğul şeklidir.

Balık kelimesi Uygurlar'ın son zamanlarına doğru yerini Soğdca'dan gelen kent ve Farsça şehir kelimelerine bırakarak unutulmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Divânü Lugâti't-Türk Tercümesi, I, 113, 248, 379; Ahmed Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul 1968, s. 32; Clauson, *Dictionary*, s. 335 vd.; *Oğuz Kağan Destanı* (nşr. W. Bang — Reşit Rahmeti Arat), İstanbul 1936; Hüseyin Namık Orkun, *Eski Türk Yazıtları*, İstanbul 1936-41, I, 180; II, 66; D. M. Dunlop, *The History of the Jewish Khazars*, Princeton 1967, s. 89-115; Doerfer, *TMEN*, II, 257 vd.; Tuncer Baykara, *Türk Şehri İstanbul: XI. Yüzyıla Kadar* (doktora tezi, 1971), İÜ Ktp., nr. 7254, tür.yer.; Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Ankara 1978, I, 175-315; İbrahim Kafesoğlu, *Türk Millî Kültürü*, İstanbul 1983, s. 309 vd.; A. V. Gabain, "Kök - Türklerin Tarihine Bir Bakış", *DTCFD*, II/5 (1944), s. 692; Emel Esin, "Orduğ: Başlangıçtan Selçuklulara Kadar Türk Hakan Şehri", *TAD*, VI/10-11 (1968), s. 137-175; R. Rahmeti Arat, "Balık", *İA*, II, 275; W. Barthold, "Bâlık", *EI*² (İng.), I, 993; a.m.f., "Bâlık", *UDMI*, III, 1005-1006.

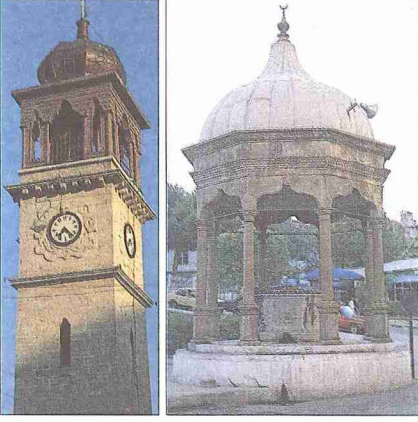
ABDÜLKADİR DONUK

BALIKESİR**Marmara bölgesinde şehir
ve bu şehrin merkez olduğu il.**

Susurluk ırmağının orta mecrasında oluşmuş bir alüvyonlu ovanın batısında yer almaktadır. Denizden yüksekliği 130 metreyi bulan şehir zengin bir ziraî alanın ticaret merkezi olduğu gibi ulaşım bakımından da önemli bir düğüm noktası teşkil eder. Geniş Balıkesir ovasını çeviren dağlar kara ve demiryollarına rahatça geçit verir. Kütahya'dan gelen bir demiryolu İzmir-Bandırma demiryoluna burada eklenir. Ayrıca işlek karayolları şehri Marmara kıyılarına (Bandırma) ve Bursa'ya, Gelenbe-Akhisar üzerinden İzmir'e, İvrindi üzerinden Edremit'e ve dolayısıyla Ege kıyılarına, Balya üzerinden de Çanakkale'ye bağlar. İklimi tarıma elverişli olup yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı, zaman zaman da sert geçer.

Sınırlı arkeolojik araştırmalardan, bölgenin tarih öncesi devirlerden beri meskûn olduğu anlaşılmaktadır. Balıkesir'in kuruluş tarihi ise kesin olarak bilinmemektedir. Ancak ilk iskân yerinin şehrin 26 km. doğusunda Kepsut civarındaki Akhyauros (Hadrianoutherai) olduğu tahmin edilmektedir. Bu şehir İstanbul-Miletopolis güzergâhında önemli bir ticarî merkez olmuştur. Strabon'a göre bölgenin en eski sakinleri Bitinler, Mizler ve Frigler'dir. Strabon bunların Traklar olabileceğini de ifade etmektedir. Bugünkü şehrin bulunduğu yerde iskânın çok

Balıkesir'den
bir görünüş

Mutasarrıf Ömer Ali Bey tarafından XX. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olan saat kulesi ve çeşme - Balıkesir

sonra başladığı sanılmaktadır. Nitekim burada sadece Paleo-Kastro adında bir kale bulunuyordu. "Balıkesir" adının bu kale adından değişerek intikal ettiği de ileri sürülmektedir. Bitinya milâttan önce VI-IV. yüzyıllarda Persler'in egemenliğinde idi. Balıkesir bundan sonra sırasıyla İskender İmparatorluğu, Seleukoslar ve daha sonra Bergama Krallığı'nın eline geçti. Bergama Krallığı'nın ortadan kalkması üzerine Balıkesir Roma İmparatorluğu'na bağlanıp yeni oluşturulan Asya eyaletine dahil edildi. İmparatorluğun ikiye ayrılmasından sonra ise Doğu Roma İmparatorluğu toprakları içinde kaldı. VII. yüzyıldan itibaren İstanbul kuşatması için gelen İslâm ordularının da burada konakladıkları bilinmektedir.

Malazgirt Zaferi'nden sonra Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın emrindeki Türk akıncıları sahillere kadar Anadolu'yu yer yer fethettikleri sırada Balıkesir de Türkler'in eline geçti. Ancak I. Haçlı Seferi'nden (1096-1099) sonra tekrar Bizans tarafından alındı. Bu arada bölgeye Türk akıncıları devam ediyordu. Şehir ve civarı tahminen 1300 yıllarına doğru kesin olarak Türk hâkimiyetine girdi. Diğer taraftan XI. yüzyılda kurulmuş bulunan Anadolu Selçuklu Devleti çökmeye yüz tuttuğu sıralarda bu devletin hizmetinde olan Dânişmend ailesinden Kalem Bey ile oğlu Karesi Bey Bizans sınırında uç beyi idiler. Bunlar diğer uç beyleri gibi Batı Anadolu'yu fethetmişlerdi. Kalem Bey ile oğlu Karesi Bey Mysia kıtasında Balıkesir'i kendilerine merkez yap-

tılar. İbn Battûta'ya göre şehir Karesi Bey tarafından kurulmuştur. Daha sonra onun oğlu Demir Han buraya büyük miktarda Türkmen grupları yerleştirdi. 1304'te Erdek'te sahile çıkan Bizans kuvvetleri Karesi Beyliği kuvvetleriyle çarpıştılar. Karesi Bey, Moğollar'dan kaçarak Anadolu'ya gelen Türkler'le Sarı Saltuk'un halifesi Ece Halil Bey kumandasında Dobruca'dan gelen Türkler'i Balıkesir ve çevresine yerleştirdi. Böylece şehrin nüfusu hızla arttı. 1333'te şehre uğrayan İbn Battûta Demir Han'dan "Balıkesir sultanı" diye bahsetmektedir. Ancak bir müddet sonra Demir Han itibardan düştü ve halkı tarafından sevilmez oldu. Bu sebeple Balıkesir halkı Orhan Bey'e haber göndererek Osmanlı sarayında bulunan Demir Han'ın kardeşi Dursun Bey'i istedi. Orhan Bey de Dursun Bey'i Karesi Beyliği'ne geçirmek üzere Balıkesir'e gönderdi. Ancak Demir Han erken davranıp Dursun Bey'i öldürttü. Bunun üzerine başta Balıkesir olmak üzere beyliğin topraklarının önemli bir kısmı Osmanlı Beyliği'ne dahil edildi. Balıkesir ve dolaylarının Orhan Bey zamanında tamamlanan fethini Murad Hüdâvendigâr 1359'da Çanakkale Boğazı'na kadar uzatmıştır.

Balıkesir'in Rumeli'nin Türkleşmesinde de önemli rolü olmuştur. Orhan Bey zamanında Rumeli'de fetihler başlar başlamaz buralara Anadolu'dan özellikle Balıkesir ve yöresinden Türkmenler getirilip yerleştirilmiştir. Böylece başta Balıkesir ve civarından devamlı şekilde önemli miktarda nüfus Rumeli'ye geçirilirken fethedilen yerlerden de bir miktar hıristiyan ahali emniyet düşüncesiyle bu bölgeye getirilmiştir.

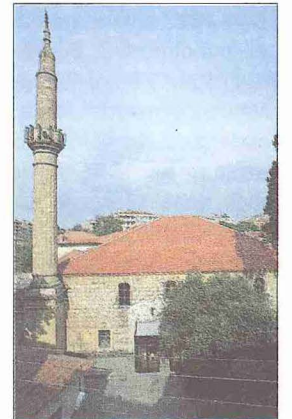
Balıkesir, bir ara I. Murad'ın oğlu Yâkub Bey'in buraya vali tayin edilmesi üzerine kısa bir müddet "şehzade sancağı" oldu. Yıldırım Bayezid'in ölümü üzerine kardeşler arasında çıkan mücadelede İsâ Çelebi bir süre Balıkesir ve Bursa'da hüküm sürdü. Fakat Çelebi Mehmed bu iki şehri ele geçirdi ve Balıkesir'i Karesi sancağının merkezi yaptı.

Osmanlı idarî teşkilâtında Anadolu eyaletine bağlı olan bu sancak varlığını yüzyıllarca sürdürmüştür. Karesi sancağının sınırları hemen hemen bugünkü Balıkesir vilâyeti sınırlarına tekabül etmekteydi. 1590'lardan sonra sancak Balıkesir, Bigadiç, Sındırgı, Baş Gelenbe, Kemer - Edremit (Burhaniye), Ayazment (Altınova), Edremit, Kozak, İvrindi, Man-

yas, Fırt (Susurluk) kazalarını içine alıyordu. 1785'ten sonra Ayvalık da kaza yapılarak Balıkesir sancağına bağlandı. 1841'de eyalet teşkilâtında yapılan değişiklikle Karesi Hüdâvendigâr vilâyetinin bir sancağı haline getirildi. 1844'ten sonra Balya, Soma ve Gönen Bergama'ya, Balıkesir de Manisa'ya bağlandı. Ertesi yıl Karesi sancağı Manisa ile birlikte bir vilâyet halinde teşkilâtlandırılmışsa da bir süre sonra tekrar Hüdâvendigâr vilâyeti sancakları arasına dahil edilmiştir. 1295 (1878) tarihli Hüdâvendigâr vilâyeti salnâmesinden anlaşıldığına göre merkez livâya İvrindi, Balya, Kepsut, Fırt, Giresun (Savaştepe) nahiyeleri ile Ayvalık, Erdek, Edremit, Bigadiç, Kemer - Edremit ve Soma kazaları bağlıydı. 1880'de Biga'nın ilhaki ile Karesi vilâyeti oluşmuş ve bu durum 1888'de vilâyetin ilga edilip tekrar Hüdâvendigâr'a bağlanmasına kadar sürmüştür. Karesi sancağı 1909'da müstakil mutasarrıflık olmuş, 1924'te bütün mutasarrıflıklar gibi vilâyet haline getirilmiş, 1926'da ise Balıkesir vilâyeti adını almıştır.

Tanzimat'tan sonra konar göçer aşiretlerin iskânı için tedbirler alınırken Karesi sancağında bulunan bazı aşiretlerin de iskânı planlandı. Bu arada bölgede bulunan Yeni İl, Rişvan, Reyhanlı ve Afşar gibi aşiretler birer müstakil muhassıl*lık haline getirildi. 1858-1864 yılları arasında ise Balıkesir bölgesinde bulunan Akçakoyunlu, Burhanlı, Câferli, Çepni, Hardal, Karakeçili, Kılaz, Kubaş, Söğütlü, Yaycı (Yağcı), Bedir gibi aşiretler iskân edilerek bunlardan kırka yakın köy teşkil edildi.

1530 yılı tahrir*ine göre Balıkesir'de yirmi bir Türk ve bir yahudi mahallesi bulunuyordu. Bunlar arasında Hacı İs-

Halk arasında Eskicami diye anılan Yıldırım Camii - Balıkesir

mâil, Oruç Gazi, Hamza Fakih (Mustafa Fakih), Hacı İshak, Selâhaddin, Karaoğlan, Câmî-i Atîk (Hisariçi) adlı mahalleler nüfus bakımından en yoğun olanlardı. Bu tarihte şehrin nüfusu 4500-5000 civarında tahmin edilmektedir. Elli altmış kişilik bir yahudî topluluğunun bulunduğu şehirde hiç hıristiyan yoktu (BA, TD, nr. 153, s. 4-30). 1573-1574'te ise şehrin nüfusu 7500-8000 kadardı. Kanûnî devrinde Karesi sancağının yedi zeâmet*¹, 381 timar*² vardı. XIX. yüzyılda merkez kazaya bağlı 100 köy bulunuyordu. Balıkesir'in içi ile beraber nüfusu 30.000 kadardı. Bütün nahiyeleriyle beraber toplam nüfus ise 87.000'i aşırıyordu. Bu nüfus içinde 1200 Rum, 2500 Ermeni bulunuyordu. Gayri müslim nüfusun artış sebebi ticarî hayatın canlılığı olsa gerektir. Vital Cuinet'ye göre XIX. yüzyıl sonlarında şehrin nüfusu 13.118 olup bunun 1266'sı Rum, 1941'i Ermeni idi. Diğer bir kayda göre şehrin nüfusu 1903'te 16.000 olup 1920'de 22.049'a çıkmıştı. Millî Mücadele'den sonra azınlıklar işgal ordusu ile birlikte şehirden ayrılmışlardır. Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımında 25.448 olarak sayılan nüfusu 1975'te 100.000'e yaklaşmış (99.443), 1980'de bu sayıyı aşmış (124.051), 1985'te 149.989 ve 1990'da da 170.589 olmuştur.

Balıkesir aynı zamanda medreselerinin çokluğu ile de tanınmıştır. Bunların belli başlıları şunlardır: Ali Şuûrî Medresesi, Orta Medrese, Keşkek Medresesi, Eskicami Medresesi, İç İlli Medresesi, Alaybey Medresesi, Hacı Ali Medresesi, Mevlevîhâne Medresesi, Alankuyu Medresesi, Hacı Yahyâ Medresesi, Hacı Kaya Medresesi, Bostan Çavuş Medresesi, Sâkîzâde Medresesi, Hoca Kuyu Medresesi, İncioğlu Medresesi, İğneci Medresesi ve Dârülhadis Medresesi.

Balıkesir'deki eğitim kurumlarında 1844-1845 yıllarından sonra büyük bir gelişme olmuştur. Bunda şehrin müftüsü Ali Şuûrî Efendi'nin büyük gayreti görülmüş, bir müddet sonra Balıkesir medreselerinde fen ilimleri de öğretilmeye başlanmıştır. 1864'te rüşdiye, 1886'da idâdî, daha sonra da sultânî, 1922'de ise bir dârümuallim açılmıştır. Cumhuriyet'ten sonra da eğitim müesseselerinde büyük bir artış görülmüş, lise ve dengi okulların sayısı çoğalmıştır. Son yıllarda ise Uludağ Üniversitesi'ne bağlı olarak Necati Bey Eğitim Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi ile bunlara bağlı

iki yüksek okul eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 1990 istatistiklerine göre Balıkesir il ve ilçe merkezlerinde 243, kasaba ve köylerinde 1178 olmak üzere toplam 1421 cami bulunmaktadır. İl merkezindeki cami sayısı ise yetmiş altıdır.

XVII ve XVIII. yüzyıllara ait belgelere göre Balıkesir civarında bulunan madenlerin işletildiği anlaşılmaktadır. Balya'da bulunan simli kurşun madeninin gümüşü ayrılarak Darphâne-i Âmire'ye gönderiliyor, kurşun kısmından da top yuvarlağı dökülüyordu. Madenin kömür ihtiyacı ise Gönen'den temin ediliyordu. Yine belgelerden tesbit edildiğine göre Bigadiç'te de simli kurşun madeni bulunuyor ve işletiliyordu. Diğer taraftan Susurluk'ta çıkan borasit madeni de faaliyettedir. Marmara adasında bulunan mermer yataklarından ise bol miktarda faydalanılıyor ve gemilerle İstanbul'a sevk ediliyordu. Yöre bakır, kömür, krom, manganez gibi madenler bakımından da zengindi. XIX. yüzyıl sonlarında Ayvalık'ta yılda 2.5 milyon kilo tuz istihsal edilen bir tuzla (memleha) bulunuyordu.

Balıkesir'de dericilik ve dokuma sanayii -özellikle abâcılık- çok gelişmişti. XVI. yüzyılın başlarında şehirde bir bozahâne, bir şem'hâne ve bazı değirmenlerin bulunduğu anlaşılmaktadır (BA, TD, nr. 153, s. 29-30). Hayvancılığın ileri gitmiş olmasından dolayı elde edilen yapağı ve tiftik XIX. yüzyılda Avrupa'ya ihraç ediliyordu. Kaymak ise İstanbul'a sevk edilen önemli bir gıda idi. Ayvalık ve Edremit bölgesinde sabun imalâtı ile zeytinyağı üretimi büyük gelişme kaydetmişti. Orman işletmeciliği her devirde önemini korumuştur. 1950 yılından itibaren şehirde dokuma fabrikası ile çimento fabrikası kuruldu. İş sahalarının açılmasıyla beraber nüfusta da büyük artışlar oldu. Daha sonraki yıllarda ise birçok sanayi dalında büyük gelişmeler görüldü.

Balıkesir'de bilinen en eski tarihî yapı, Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılan fakat halk arasında Eskicami diye anılan Yıldırım Camii'dir. Dinkçiler mahallesindeki Tahtalı Camii de 1452 yılından kalma en eski yapılarıdır. Şehrin en büyük camii ise inşası 1460'ta biten Zağanos Mehmed Paşa Camii'dir. Diğer camiler şunlardır: Kasaplar Camii, Martlı Camii, Hacı Ali Camii, Yeşilli Camii, Emin Ağa Camii, Karaoğlan Camii, Yoğurtçu Camii, Kırmılılar Camii, Alaca Mes-

cid, Şeyh Lutfullah Camii, Hoca Sinan Camii, İbrâhim Bey Camii, Okçukara Camii, Hamidiye Camii, Hacı Câfer Camii, Kaya Bey Camii, Mecidiye Camii, Hacı İshak Camii, Vıcdaniye Camii, Dinkçiler Camii, Hacı Ömer Camii ve Kavuklu Camii. Karesi Bey Türbesi, Karesi Beyliği'nin kurucusu Karesi Bey ile oğullarına aittir. Şehirde tarihî hamamlar, şadırvanlar ve çeşmelerin bir kısmı ile şehrin her tarafından görülebilen Saat Kulesi hâlâ ayakta. Ticarî hayatın gelişmiş olmasından dolayı şehirde birçok han da bulunmaktaydı. Bunların en meşhurları İlyas Paşa ve Hasan Paşa hanlarıydı. İlyas Paşa Hanı fevkanî olup yetmiş iki odalı idi. Bunlardan başka Hadım Mahmud Ağa Hanı, Hüseyin Paşa Hanı, Esseyyid Mustafa Çelebi Hanı ve Hacı Halil Hanı da önemli hanlar arasındadır.

Balıkesir şehrinin merkez olduğu il Çanakkale, Bursa, Kütahya, Manisa ve İzmir illeriyle ortak sınıra sahiptir. Marmara ve Ege denizlerinde kıyısı vardır. Merkez ilçeden başka Ayvalık, Balya, Bandırma, Bigadiç, Burhaniye, Dursunbey, Edremit, Erdek, Gömeç, Gönen, Havran, İvrindi, Kepsut, Manyas, Marmara, Savaştepe, Sındırgı ve Susurluk adlı on sekiz ilçeye ve kırk yedi bucağa ayrılmıştır; sınırları içerisinde 933 köy bulunmaktadır. 14.292 km² yüzölçümüne sahip olan Balıkesir ilinin 1990 sayımına göre nüfusu 973.314, nüfus yoğunluğu ise 68'dir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 153, s. 4-30; İbn Battûta, *Seyahatnâme*, I, 50; İbn Kemal, *Tevârîh-i Âli-i Osmani*, II, Defter, s. 81-83, 156-157; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 196; Cuinet, IV, 262, 263; *Kâmûsü'l-a'lâm*, II, 1219; Uzunçarşılı, *Karesi Vilayeti Tarihçesi*, İstanbul 1341, s. 123 vd.; Kâmil Su, *XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Balıkesir Şehir Hayatı*, İstanbul 1937, s. 13 vd., 25, 26; a.mlf., *Balıkesir Civarında Yörük ve Türkmenler*, İstanbul 1938, s. 146-160; a.mlf., *Balıkesir Madenleri*, İstanbul 1939; *Balıkesir İl Yıllığı* (1967); Himmət Akın, *Aydinoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara 1968, s. 29; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1977, s. 581; G. Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi* (trc. Fikret İşıltan), Ankara 1981, s. 454; Besim Darkot - Metin Tuncel, *Marmara Bölgesi Coğrafyası*, İstanbul 1981, s. 132; Suraiya Faroqi, *Towns and Townsmen of Ottoman Anatolia*, Cambridge 1984, s. 303; Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İşkân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler", *İFM*, XIII/1-4 (1953), s. 56-78; Cengiz Orhonlu, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İşkânı", *TKA*, XV/1-2 (1976), s. 269-288; Besim Darkot, "Balıkesir", *İA*, II, 276-277; V. J. Parry, "Balıkesir", *EI²* (İng.), I, 993-994.

